

ERIK BORGMAN

Overweging 16de zondag door het jaar A

Dominicuskerk Utrecht 23 juli 2017

gelezen: Wijsheid 12,13.16-19;

Psalm 86,5-6.9-10.15-16a;

Romeinen 8,26-27; Matteüs 13,24-43.

1.

Toen de Chileense dichter Pablo Neruda in 1971 in Oslo de Nobelprijs voor de literatuur in ontvangst nam, legde hij het deftige gezelschap waar voor hij sprak uit dat dichten geen kwestie is van het toepassen van een aangeleerde techniek. Gedichten ontstaan volgens hem door het vermengen van de aarde, de planten, de dieren en de mensen in hun geschiedenis en hun lotgevallen met de eigen ziel. Het leven wekt de dichter en de dichter brengt aan het licht wat zich in het leven afspeelt. Iets dergelijks gebeurt er in de parabels van Jezus. In zijn encycliciek *Laudato si'*, over de zorg voor de aarde als ons gemeenschappelijk huis, schrijft paus Franciscus over Jezus:

Wanneer Hij iedere hoek van zijn land doorkruiste, hield Hij stil om de door zijn Vader gezaaide schoonheid te aanschouwen en nodigde Hij zijn leerlingen uit te beseffen dat de dingen een goddelijke boodschap bevatten (no. 97).

Daarbij gebruikt de paus als voorbeeld de gelijkenis van het mosterdzaadje uit het evangelie van vandaag. Het gaat hierbij niet om een didactisch handigheidje, niet om een trucje om belangrijke inzichten dieper in het geheugen van de toehoorders te laten doordringen. Het gaat om een verbinding tussen wat in aardse gebeurtenissen schuil gaat en wat Jezus te zeggen heeft: beide getuigen van de actieve aanwezigheid van dezelfde God.

Jezus is erop uit zijn toehoorders de schepping en de geschiedenis te leren zien als een ruimte van Gods aanwezigheid. Ons leven is niet een weg die pas betekenis heeft als wij het doel dat wij ons hebben gesteld bereiken. Het doel van het leven is tijdens het leven bij ons aanwezig. In deze zin kan de uitleg die Jezus zelf geeft van de parabel van het onkruid en de tarwe misleidend zijn. Punt is niet dat niets van betekenis is tot het moment dat 'de rechtvaardigen stralen als de zon in het koninkrijk van hun Vader', het gaat erom dat wat verloren tijd lijkt, een tijd van zinloos wachten totdat eindelijk het onkruid van het tarwe zal worden gescheiden, het punt is dat deze tijd, de tijd waarin wij leven, de tijd is waarin aan het licht komt wie of wat schittert en wie of wat niet. Ons leven is de tijd dat wij kunnen leren uit te groeien tot graan, het graan dat voedt en kracht geeft en de mogelijkheid om te leven, en waarin wij zodanig leren reageren op de omstandigheden dat wij niet alleen maar in uiterlijke zin op graan lijken, zoals het onkruid, maar werkelijk graan zijn. In wat wij doen en wat ons overkomt hebben wij steeds opnieuw de kans deel te worden van Gods wereld die bezig is naar ons toe te komen. Wij kunnen ons ontwikkelen tot een boom waar vogels kunnen nestelen, maar wij kunnen ook een onooglijk klein zaadje blijven dat ongemerkt door een vogel wordt weggepikt. Wij kunnen zuurdesem zijn dat drie maten meel doortrekt, maar wij kunnen ook een restje deeg van de vorige dag blijven dat nergens goed voor is.

2.

Kortom, Jezus probeert zijn toehoorders de goddelijke Wijsheid te doen zien en in hen de goddelijke Wijsheid te wekken, waarover we in de eerste lezing hoorden. Gods Wijsheid is niet bang zich te vermengen, niet bang zich weg te geven, niet bang zwak te lijken en zichzelf te verliezen, niet bang af te wachten en zich niet tegen alle krachten in door te zetten. Gods Wijsheid zet zich in de verbondenheid van alle krachten door, verschuilt zich met haar kracht in de zwakte, leidt door zich toe te wijden aan de dienst en blijft zichzelf door zich te vermengen en met alles en met allen een verbinding aan te gaan.

Twee weken geleden las pater Jozef Essing hier de uitroep van Jezus voor: 'Ik dank U, Vader, Heer van hemel en aarde, omdat U dit verborgen hebt voor wijzen en verstandigen en het onthuld hebt aan eenvoudigen' (Mt. 11,25). De goddelijke Wijsheid is de wijsheid van de eenvoudigen, van degenen die niet de illusie hebben het leven naar hun hand te kunnen

zetten, er niet van dromen om nu eindelijk eens hun wil door te drukken, maar die weten dat kracht groeit waar zwakte zich verenigt en dat richting wordt gevonden waar het feit dat de een zijn bestemming vindt eraan bijdraagt dat de ander die bestemming evenzeer bereikt. Waar ieder zuurdesem en meel kan zijn, boom die uitgroeit en openbloeit en vogel die in de takken van deze boom kom nestelen. Waar niemand voortijdig voor onkruid wordt aangezien maar keer op keer op keer op keer de kan krijgt alsnog uit te groeien tot graan. Ik denk dat mensen steeds weer op vakantie gaan in de hoop hiervan iets te kunnen ervaren.

Want het verlangen hiernaar, het verlangen thuis te zijn, vruchtbaar te kunnen zijn in een omgeving die vruchtbaar is, leven te kunnen bevorderen in een omgeving die leven bevordert, dit verlangen verbindt ons volgens Paulus met de rest van Gods schepping. Zoals wij verlangen dat ons leven goed is en zijn aantasting door kwaad en dood verliest, evenzo, schrijft Paulus, weten wij 'dat de hele schepping kreunt en onder barensweeën lijdt' (Rom 8,22). Hoe mooi de natuur ook is, als we beter kijken zien we dat zij vol pijn is, ondergang, wreedheid en verzet tegen wreedheid. Die onherroepelijke ontdekking kan je moedeloos en dodelijk vermoeid maken: zelfs hier! Maar de pijn die je waarneemt is niet de pijn van de naderende ondergang, zegt Paulus. Het is geboortepijn, teken van hoop. In deze hoop zijn we naar zijn overtuiging gered (Rom. 8,24) hoop op wat we nu nog niet ten volle zien, of misschien nog wel helemaal niet zien, maar wat niettemin doorbreekt in de moeite die wij doen om overeind te blijven, anderen overeind te helpen, met elkaar een gemeenschap te zijn en te blijven waarin mensen elkaar overeind helpen en overeind houden. Want, voor de laatste keer met Paulus: 'Als God vóór ons is, wie zal dan tegen ons zijn' (Rom. 8,31).

3.

Kunnen wij zien dat God voor ons is, dat wij van zijn genade leven? Dat is vanmorgen de vraag. Lange tijd hebben gelovigen gedacht dat zij dat het beste zouden kunnen wanneer zij – zoals de leerlingen Jezus haast dwingend vragen: 'Leg ons het beeld uit van het onkruid op de akker' – lange tijd hebben gelovigen gedacht dat zij Gods genadige aanwezigheid beter zouden zien als hen de betekenis verklaard zou worden van de beelden waarin zij zich aandient in het leven. Maar Jezus spreekt juist – met de woorden van psalm 78 die Matteüs citeert – uit 'wat verborgen was vanaf de grondvesting van de wereld' (Ps. 78,2) in zijn gelijkenissen. Betekenis laat zich niet isoleren van de rommelige gebeurtenissen die haar aan het licht brengen, laat zich niet losmaken van de dubbelzinnige beelden waarin zij zich aandient, laat zich niet bevrijden van de rest van ons leven waarmee zij onontkoombaar verweven is. Betekenis is zelf als tarwe vermengd met onkruid, als zuurdeeg dat het meel doortrekt, als een boom waarin de uiteenlopende aspecten van de werkelijkheid als vogels komen nestelen, of als – andersom – een zwerm vogels die neerstrijken in uitlopers van de boom van ons bestaan. Betekenis is, Gods genade is, met het beeld van een parabel die Jezus in het directe vervolg van de lezing van vanmorgen vertelt, als een schat in de akker van de wereld, niet los ervan te verkrijgen. Wie de schat wil bezitten van Gods genade die betekenis geeft, die moet de hele akker nemen, het hele leven, de hele wereld. Met alles erop en eraan.

Zoals Jezus het leven wilde, met alles erop en eraan, tot en met het uiterste. In 2007, bij het begin van de negen jaar die de orde zou nemen om haar 800-jarig bestaan in 2016 voor te bereiden, verklaarde het kapittel van de broeders dominicanen dat plaatsvond in Bogota, dat de volgelingen van Sint Dominicus gezonden zijn om de wereld lief te hebben, in navolging van de Gezalfde Jezus, wiens aanwezigheid zij door hun verkondiging, door hun prediking willen onthullen. Wij zijn geroepen van de wereld te houden, er als graan voor te willen zijn waaruit het meel gemaakt wordt, waarmee het zuurdeeg vermengd wordt, zodat er het brood uit gebakken kan worden dat de wereld op haar weg naar haar bestemming voedt en gaande houdt. Wij zijn geroepen als brood te zijn zoals Jezus zichzelf gaf als brood. Het brood wordt verteerd, omgezet in leven en verlangen naar leven, omgevormd in uithoudingsvermogen om de weg te blijven gaan en het wil om koers te houden. Als brood worden we opgenomen door wat wij geroepen zijn te dienen: het goede en volle leven van allen en alles, het rijk van God. Zo verliezen wij onszelf, zeker, maar zo komen wij tot onze bestemming . – Dat het zo mag zijn.